

Dr hab. Ryszard Skrzyniarz, prof. AZ
Instytut Humanistyczno-Medyczny
Akademia Zamojska

Lublin-Zamość, 15 sierpnia 2023 r.

Opinia rozprawy doktorskiej ks. mgra Karola Kubickiego pt.: „Ksiądz podpułkownik Antoni Lemparty (1903-1978). Biografia”, napisanej na Seminarium z historii XIX w. i najnowszej pod kierunkiem ks. prof. zw. dra hab. Józefa Wołczańskiego, na Wydziale Historii i Dziedzictwa Kulturowego Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie, Kraków 2023, s. 1059

W oparciu o Uchwałę Rady Dyscypliny Historia przy Wydziale Historii i Dziedzictwa Kulturowego Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie z dnia 19 maja 2023 roku, zlecającą mi przygotowanie stosownej recenzji/opinii przedmiotowej rozprawy doktorskiej, szczegółowo zapoznałem się z tekstem przekazanego mi opracowania.

Dysertacja doktorska ks. mgra Karola Kubickiego pt.: „Ksiądz podpułkownik Antoni Lemparty (1903-1978). Biografia” jest ciekawym studium biograficznym poświęconym życiu i działalności ks. Lempartego. Praca została napisana pod kierunkiem ks. prof. zw. dra hab. Józefa Wołczańskiego i jest ona projektem niezwykle interesującym poznawczo. Już po 45-ciu latach od śmierci bohatera Autor zajął się dość trudną biografią. Trudną choćby dlatego, że wielu jeszcze pamięta czasy realnego socjalizmu, jakie panowały w Polsce do 1989 roku – w tym piszący te słowa. Wiele spraw i problemów jest trudnych do oceny, mimo że obecnie wiele osób może je postrzegać jako jednoznaczne. Z drugiej zaś strony wiele źródeł zostało zachowanych, żyje wiele osób, które znały lub pracowały z ks. Lempartym, zatem napisanie jego biografii i to przez młodego Badacza było zadaniem trudnym, ale niezwykle potrzebnym. Fakt, że Doktorant podjął się tego zadania, jest atutem przedstawionej do oceny rozprawy.

Doktorant przeprowadził bardzo dogłębne i szeroko zakrojone badania źródłowe. Dokonał kwerendy w prawie pięćdziesięciu archiwach państwowych i kościelnych, w tym również poza granicami Polski. Wyjątkowo owocne okazały się kwerendy w: Archiwum Akt Nowych w Warszawie, Centralnym Archiwum Wojskowym w Warszawie, Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej, Archiwum Państwowym we Wrocławiu, Archiwum Arcybiskupa Eugeniusza Baziaka w Krakowie (dysponujące zasobem lwowskiej Kurii Metropolitalnej), Archiwum Kurii Biskupiej w Legnicy, Archiwum Kurii Metropolitalnej w Warszawie, Archiwum Archidiecezjalnym we Wrocławiu, Archiwum Konferencji Episkopatu Polski w Warszawie oraz w Państwowym Archiwum Obwodu Lwowskiego we Lwowie (Ukraina). Doktorant pozyskał także cenne informacje w wyniku kwerend przeprowadzonych w Archiwum Kurii Metropolitalnej we Wrocławiu, Archiwum Diecezjalnym w Tarnowie, Archiwum Prowincji Zakonu Braci Mniejszych Kapucynów w Krakowie, Archiwum Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, Archiwum domu zakonnego Zgromadzenia Sióstr św. Marii Magdaleny od Pokuty w Lubaniu, Archiwum Państwowym w Bydgoszczy. Pojedyncze dokumenty przydatne do odtworzenia drogi życia ks. Lempartego Doktorant odnalazł także w innych archiwach państwowych, zakonnych i parafialnych. Wyjątkowo ciekawym źródłem okazały się kroniki klasztorne z miejscowości, w których pracował ks. Lemparty. Ponadto wykorzystał dokumenty oraz materiały niepublikowane z zasobów kilku instytucji muzealnych i bibliotecznych.

W pracy omówiono następujące zagadnienie: życie i działalność ks. Antoniego Lempartego, w oparciu o materiał pozyskany w wyniku kwerend archiwalnych i bibliograficznych. Celem pracy było: zaprezentowanie i analiza biografii ks. Lempartego. Zastosowano metodę monografii biograficznej oraz analizy i syntezy. Wykorzystano materiały źródłowe: z 48 archiwów i pozycje bibliograficzne w liczbie ponad 2 tys.

Książka mgr Kubicki pracę ujął w pięć rozdziałów, dokonując w niej analizy biografii księdza Antoniego Lempartego, jednego z czołowych tzw. księży-patriotów okresu PRL. Doktorant ukazał ks. Antoniego Lempartego na pięciu płaszczyznach, jako: człowieka, kapłana, społecznika, żołnierza i publicystę. Granice chronologiczne pracy to lata 1903-1978 – data urodzenia i śmierci (1978 rok) omawianej postaci. W celu uchwycenia pełniejszego kontekstu, zastosowano w toku narracji punktowe wychodzenie poza te ramy, np. w celu nakreślenia środowiska rodzinnego czy przedstawienia sytuacji i historii miejsc związanych z życiem i pracą ks. Lempartego.

Struktura pracy jest klarowna, rozprawa składa się ze wstępu, pięciu rozdziałów – powiązanych logicznie, zakończenia, bibliografii i wykazu tabel. Rozdział pierwszy zatytułowany „Młodość i wykształcenie” obejmuje pięć podrozdziałów: 1) Środowisko rodzinne, dzieciństwo i pierwsze lata edukacji (do 1918 r.), 2) Uczeń gimnazjum w Radomsku (1918-1920), 3) Formacja do kapłaństwa we Włocławku (1920-1924), 4) Formacja do kapłaństwa we Lwowie (1925-1928), 5) Studia specjalistyczne z prawa kanonicznego w Warszawie (1953-1956). Drugi rozdział „Działalność duszpasterska w archidiecezji lwowskiej” składa się z dziewięciu podrozdziałów: 1) Wikariusz parafii w Wareżu (1929-1931), 2) Wikariusz parafii w Uhnowie (1931-1932), 3) Administrator parafii w Krasnem (1932-1933), 4) Administrator parafii w Turówce (1933-1935), 5) Administrator parafii w Sidorowie (1935-1936), 6) Administrator parafii w Wolicy Derewlańskiej (1936-1938), 7) Administrator parafii w Chołojowie (1938-1939), 8) Praca duszpasterska w Ładyczynie i Teofipólce (1939-1942), 9) Administrator parafii w Powitnie (1942-1944). Następnym rozdział – trzeci – „Praca w duszpasterstwie wojskowym”, to tylko trzy podrozdziały: 1) Udział w kampanii wrześniowej, 2) Kapelan 7 dywizji piechoty 2 Armii Wojska Polskiego, 3) Zatrudnienie w Generalnym Dziekanacie Wojska Polskiego. Czwarty rozdział został poświęcony „Działalności duszpasterskiej na Dolnym Śląsku”. Treści tego rozdziału wpisują się także w trzy podrozdziały: 1) Pierwszy polski duszpasterz we Wschowie (1945 rok), 2) Organizator duszpasterstwa w Lubaniu (1945-1949), 3) Administrator parafii w Środzie Śląskiej (1949-1950). Rozdział piąty dotyczy „Zaangażowania społecznego i politycznego” i obejmuje pięć podrozdziałów: 1) Działalność pozaduszpasterska w Lubaniu, 2) Na czele „Caritas”, 3) Aktywność w ruchu księży-patriotów i w ruchu obrońców pokoju, 4) Praca w zarządzie głównym Polskiego Czerwonego Krzyża, 5) Spuścizna pisarska i ostatnie lata życia.

Celem przeprowadzonych przez Doktoranta badań było przede wszystkim możliwie dokładne odtworzenie i opisanie całości biografii ks. Lempartego. Autor starał się zachować względną proporcję w zaprezentowaniu różnych przejawów jego aktywności publicznej. Efektem tych zamierzeń jest studium życia i działalności ks. Lempartego. Celem Badacza było także przedstawienie ram czasowych i przestrzennych, periodyzacja wydarzeń i odtworzenie faktów na podstawie w większości nieopracowanego do tej pory materiału źródłowego. W konsekwencji nie tylko udało mu się ustalić szereg nieobecnych w historiografii elementów działalności ks. Lempartego, ale także skorygować liczne nieścisłości czy nawet błędne informacje, będące w obiegu publicystycznym i naukowym. Ustalenia dokonane przez Doktoranta, dotyczące zarówno działalności publicznej, jak i życia prywatnego bohatera,

pozwołyły przynajmniej na częściową analizę jego motywów działania i aspektów osobowościowych.

Podjęte przez Badacza próby odtworzenia chronologii i itinerarium poszczególnych etapów życia Lempartego, nie było łatwe, zważywszy na częstotliwość zmian miejsca zamieszkania i rodzajów pracy. Bohater urodzony na ziemi piotrkowskiej, pobierał nauki na Kujawach, studia i kapłańską młodość spędził na Kresach południowo-wschodnich, wojenne losy rzuciły go przez Polskę, Niemcy i Czechy na tereny tzw. Ziemi Odzyskanych, by ostatni okres życia mógł spędzić w Warszawie. Bohater biografii przed dłuższy lub krótszy czas przebywał w następujących miejscach: Krzemieniewice, Przerąb, Gorzkowice, Radomsko, Włocławek, Lwów, Waręż, Uhnów, Krasne, Turówka, Sidorów, Wolica Derewlańska, Chołojów, Ładyczyn, Teofipólka, Powitno, Sędziszów Małopolski i szlak bojowy z siódmą dywizją piechoty, następnie Wschowa, Lubań, Środa Śląska, Warszawa i Podkowa Leśna. Autor był zmuszony dokonać wielu kwerend, aby zapoznać się ze źródłami dotyczącymi ks. Lempartego.

Drugim celem – postawionym sobie przez Doktoranta – było przynajmniej częściowe odkrycie motywacji stojącej za konkretnymi wyborami życiowymi ks. Lempartego. Niektóre z nich kolidowały z normami prawa kanonicznego, inne zaś były wyborami sumienia, niezgodne z przyjętymi normami i zasadami dobrze ukształtowanego sumienia człowieka i księdza katolickiego. W tych wyborach pierwszorzędną rolę odgrywały kwestie charakterologiczne, a mianowicie: zawyżona samoocena, przeświadczenie o przeznaczeniu do „wyższych celów” i notoryczne poczucie niedoceny przez przełożonych, ponadto niski poziom odporności na krytykę, drażliwość na punkcie własnej osoby, apodyktyczność. Silnie powiązane były z nimi kwestie ambicjonalne: ubarwianie własnego życiorysu, imponowanie znajomościami, zamiłowanie do życia w luksusie. Nie bez znaczenia w życiu ks. Lempartego były kwestie moralne, szczególnie w kontekście relacji z Honoratą Bogołowską i Lucyną Walczak. Autor także szczególną wagę przykłada do kwestii zdrowotnych: zapewnienie leczenia za granicą, dostępu do specjalistów i lekarstw. W wyniku zaistnienia tych wszystkich czynników nastąpiło zapętlenie: „chory ksiądz, uzależniony od opieki drugiej osoby, rozgoryczony, z niespełnionymi ambicjami, nie potrafił dostrzec wraz z upływającymi latami wystarczającej motywacji do «nawrócenia», które najpewniej wiązałoby się z utratą zyskanej stabilizacji materialnej. Chociaż tajemnicą pozostaną refleksje, jakie tliły się w głowie ks. Lempartego, przez ostatnie lata życia «uwięzionego» poprzez chorobę w ciemności i ścianach własnego mieszkania” – jak to podsumował to Badacz.

Rozprawa doktorska jest dokładna, rzetelna i bardzo ciekawa. Autor wykazał się dużą znajomością przedmiotu i otwartością na nowe wyzwania w prowadzeniu badań naukowych i planowaniu działań badawczo-naukowych oraz znajomością innych nauk i dziedzin naukowych. Podjęte i zaprezentowane rozważania nad życiem i działalnością ks. Lepmpartego wpisują się więc w szerszy nurt interdyscyplinarnej naukowej refleksji, z historią jako nauką wiodącą, której instrumentarium (metody i techniki) wykorzystane zostało do analizy badanych treści. Doktorant posiadał niezbędną erudycję, aby swobodnie się w tych zakresach wiedzy poruszać i je dobrze omawiać oraz interpretować. Doktorant drobiazgowo omówił wiele problemów i zagadnień znajdujących się bezpośrednio w źródłach – cytując je w pracy.

Należy podkreślić, że recenzowana dysertacja ma ogromną wartość poznawczą. Praca jest spójna, logiczna, poszczególne jej fragmenty stanowią samodzielne całości i jednocześnie ich treści się dopełniają. Analiza i prezentacja wyników badań jest przekonująca, a ks. mgr Karol Kubicki – zgodnie z przyjętą w rozprawie procedurą badawczą – postawiony na wstępie cel teoretyczno-poznawczy badań osiągnął. *Chapeau bas* Doktorantowi, że udało mu się znakomicie zrealizować tak szeroko zakrojone badania, uwzględniając źródła archiwalne i drukowane oraz bogatą literaturę przedmiotu, przedstawiając w sposób zrozumiały, logiczny i syntetyczny swoje wyniki badań. Język dysertacji jest klarowny – choć zdarzają się nieliczne literówki i błędy stylistyczne – a wyniki badań zostały przedstawione jasno i logicznie.

W konkluzji odpowiedzialnie stwierdzam, że postawiony przez Doktoranta problem badawczy został rozwiązany w sposób merytorycznie poprawny. Dysertacja stanowi istotne – z punktu widzenia naukowego oraz społeczno-edukacyjnego – opracowanie stanowiące niezaprzeczalny wkład Autora (i promotora – ks. prof. Józefa Wołczańskiego) w dalszy rozwój i poszerzenie pól badawczych we współczesnych naukach humanistycznych, w tym przede wszystkim w historii, w subdyscyplinie biografistyka.

Jednocześnie stwierdzam, że ks. mgr Karol Kubicki posiada zdolność dostrzegania problemów ważkich, istotnych dla teorii i praktyki historycznej, co świadczy o Jego umiejętnościach i wiedzy w zakresie problematyki objętej zakresem tematycznym rozprawy doktorskiej. Ponadto Doktoranta charakteryzuje wrażliwość i otwartość na drugiego człowieka, która pozwala mu zachować dystans i bezstronność w opisywaniu jednak dość kontrowersyjnego bohatera oraz unikać uproszczonych wniosków i łatwych ocen. Wykazuje on także odwagę formułowania własnego stanowiska, stara się nie unikać zagadnień kontrowersyjnych, niełatwych, jak również podejmowania polemiki w dyskusji z poglądami przedstawicieli nauk humanistycznych. Należy również wskazać, że opracowanie spełnia

wymogi dotyczące kompetencji pisarstwa naukowego, zaś Autor wykazuje się umiejętnością podejścia analitycznego w interpretacji treści badawczych, jak i podejścia syntetyzującego. Nie pozostawia czytelnika w sferze domysłów, ale daje mu pełny obraz omawianych zagadnień i problemów.

Książdz mgr Karol Kubicki spełnia więc wszystkie warunki określone w Ustawie o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki, i na podstawie art. 186 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2023 r. poz. 742 z późn. zm.). Wnoszę zatem o przyjęcie dysertacji oraz dopuszczenie Doktoranta do dalszych etapów wszczętego przewodu doktorskiego. Wnoszę także do Rady Dyscypliny Historia przy Wydziale Historii i Dziedzictwa Kulturowego Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie o wyróżnienie dysertacji doktorskiej i skierowanie jej do druku, ze względu na jej znakomitą wartość naukową.

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Kubicki' or similar, written in a cursive style.